יא: כל הזבחים פרק ראשון זבחים

אמר לו רבי יהושע מצינו מותר חטאת בא עולה ואין מותר עולה בא חטאת ומה חטאת שמותרה בא עולה שחטה לשם עולה פסולה עולה שאין מותרה בא חטאת שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה אמר לו רבי אליעזר לא אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כולה תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו הואיל והוא פסול [א] לשמו דין הוא שיפסלו אחרים לשמו: שמעון אחי עזריה אומר כו': רב אשי מתני משמיה דרבי יוחנן ורב אחא בריה דרבא מתני משמיה דרבי ינאי מאי טעמא דשמעון אחי עזריה דאמר קרא [1]ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' במורם מהן אין מתחללין בנמוך מהם מתחללין והאי להכי הוא דאתא והא מיבעי ליה לכדשמואל [א]דאמר שמואל [א]מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר [ב] אם כן לכתוב קרא אשר הורמו מאי אשר ירימו שמע מינה תרתי [ג]: בעי רבי זירא (א) כשרין ואין מרצין וכי פליג בחדא פליג או דלמא כשרין ומרצין ובתרתי פליגי אמר אביי ואיתימא רבי זריקא תא שמע הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים שלמים ששחטן לשם בכור או לשם מעשר פסולין ואי ס"ד כשרין ומרצין בכור בר ריצויי הוא אלא [ד] כשרין ואין מרצין ומדסיפא כשרין ואין מרצין רישא נמי כשרין ואין מרצין מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא אלא מאי קמ"ל גבוה ונמוך קמ"ל [ב]תנינא כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים כו' מהו דתימא קדשי קדשים וקדשים קלים הוא דאיכא גבוה ונמוך אבל קלים וקלים לא הא נמי תנינא [ג]שלמים קודמים את הבכור מפני שהן טעונין מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק הא עיקר ההיא אגררא נסבה: **מתני'** [ד]הפסח ששחטו (ב) שחרית בארבעה עשר שלא לשמו רבי יהושע מכשיר כאילו נשחט בשלשה עשר בן בתירא [ב]פוסל כאילו נשחט בין הערבים [ה]אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן [ה] [ו]ביום שהושיבו את רבי אליעזר [ו] בישיבה שכל הזבחים (ג) הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת ולא [ז] הוסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים: **גמ'** [ז]אמר רבי אלעזר [ח] אמר רבי אושעיא מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמו דכוליה יומא זימניה הוא ומאי כאילו איידי דאמר רבי יהושע כאילו אמר איהו נמי כאילו אי הכי אדמיפלגי בשלא לשמו ליפלגו בלשמו אי איפלגו בלשמו הוה אמינא אבל בשלא לשמו מודי רבי יהושע לבן בתירא הואיל ומקצתו ראוי קא משמע לן והכתיב [2]בין הערבים אמר עולא בריה דרב עילאי [ח]בין שני ערבים תמיד דכתיב ביה [3]בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר התם מדכתיב [3]את הכבש אחד [ט] תעשה בבקר מכלל דבין הערבים בין הערבים ממש (ד) אימא חד בבקר אידך כוליה יומא אחד בבקר ולא שנים בבקר נרות דכתיב [4]בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר [י] שאני התם דכתיב [5]מערב ועד [יא] בקר [ט]ותניא מערב ועד בקר [י]תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב ועד בקר דבר אחר [יב] אין לך עבודה כשרה מערב ועד בקר אלא זו בלבד קטורת דכתיב בה [4]בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר [י] שאני קטרת

אמר לו רבי יהושע מצינו מותר חטאת בא עולה. כדתניא בתמורה (דף כג:) זה מדרש דרש יהוידע הכהן כל דבר שבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהן עולה לקיץ המזבח והיכי דמי מותר חטאת כגון הפריש מעות לחטאתו ונותרו אי נמי מפריש שתי חטאות לאחריות דקי"ל בתמורה (דף כב.) מתכפר באחת מהן והשניה תרעה: **ומה חטאת שמותרה כו'.** ואם ק"ו כזה אתה דורש יש לך לפסול עולה לשם חטאת. ומהכא דייק רבה מילתיה לעיל מדלא אהדר ליה רבי אליעזר אנא נמי פסילנא בנשחטין לשם חטאת: **שכן כשרה לשמה כל השנה.** לפיכך עולה הנשחטת לשם חטאת כשרה: **ולא יחללו את קדשי.** אין (כאן) [ה] חילול כשירימו אותם לשם גבוה מהם: **בעתידין לתרום.** דהיינו טבל דכתיב ירימו דבר העתיד ומסיים בה בסנהדרין פרק אלו הן הנשרפין (דף פג.) גמר (ה) חילול מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: **א"כ.** דלכר"ש אחי עזריה לחודיה אתא לכתוב ולא יחללו אשר הורמו מ"ש לשון עתיד דנקט ש"מ למידרש ביה נמי הא: **בעי רבי זירא.** לשום גבוה מהן כשרים דקתני כשרין ואין מרצין קאמר כת"ק ולא פליג אלא בנמוך דקאמר פסולים לגמרי: **ובתרתי פליגי.** לשם גבוה מכשיר לגמרי ובנמוך פסיל לגמרי ואילו רבנן בתרווייהו מכשירים [יד] ואין מרצין קאמרי: **ת"ש.** מדקא מפרש מילתיה ונקיט בכור ומעשר דלא לרצויי אתו ש"מ כשרין ואין מרצין קאמר: **ומדסיפא.** הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים ואין מרצין (ו) רישא קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים נמי כשרין ואין מרצין קאמר: **הא כדאיתא כו'.** כשרין דקתני גבי בכור כשרין למילתייהו קאמר [וכשרים [טו] נמי דקתני גבי קדשי קדשים למילתייהו קאמר] ואפי' לרצות לשם חובה: **אלא מאי קמשמע לן.** האי דנקט הבכור והמעשר אי לאו לגלויי עלה דרישא נקט לה ולמימר דכשרין ואין מרצין קאמר: **גבוה ונמוך קמשמע לן.** בתמיה וכי אתא לפרושי לן היכי דמי נמוך לשם גבוה: **תנינא.** ברישא דמילתא: **הא נמי תנינא.** לקמן בפרק כל התדיר (דף פט.) דבכור נמוך משלמים: **שלמים קודמין את הבכור.** אם שניהם עומדים [טז] לישחט בעזרה ולהקריב: **שכן טעונים מתן ארבע.** שתי מתנות שהן ארבע ובכור במתנה אחת כדתנן באיזהו מקומן (לקמן נו:) סמיכה ונסכים ליתנהו בבכור כדילפינן במנחות בפרק שתי מדות (דף צא:): **הא עיקר.** שנשנית תחילה לצורך לאשמועינן גבי פסול שלא לשמו דאיכא בקדשים קלים גבוה ונמוך: **הסיא.** דכל התדיר אגררא נסבה שפנה שם את הקודמים זה לזה ונקט נמי האי בהדייהו אע"ג דלכך תנייה הכא: **מתני' רבי יהושע מכשיר.** דפסח בשאר ימות השנה חשיב ליה: **בן בתירא פוסל.** בגמרא מפרש להו: **שבעים ושנים זקן.** בגמרא (דף יב:) מפרש אמאי לא תנא זקנים: **כל הזבחים הנאכלין.** אבל עולה לא: **לא הוסיף בן עזאי.** על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח ומחטאת אלא העולה: **גמ' מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית לשמו.** (ז) והוה ליה זמנו לפיכך פסול שלא לשמו כדאמר (לעיל ח:) פסח בזמנו שלא לשמו פסול: **ומאי כאילו.** נשחט בין הערבים והאמרת דכולא יומא בין הערבים קרי ליה מדקמכשרת ליה שחרית וקרא כתיב בין הערבים אלמא סבירא ליה בין ערב של אמש לערב של אחריו כדמפרשינן [יז] ליה לקמיה דהיינו מעלה השחר שפסק ליל של אמש עד שתשקע החמה ומאי כאילו הא הוא גופיה בין הערבים (ח): **ליפלגו בלשמו.** ולימא [פסח ששחטו בי"ד שחרית] ר' יהושע פוסל ובן בתירא מכשיר: **אבל בשלא לשמו מודה רבי יהושע.** דאע"ג דשחרית לאו זימניה הוא פסול הואיל ומקצתו של יום ראוי לשמו קמ"ל: **והא כתיב בין הערבים.** לרבי אושעיא פריך היכי מצי למימר פסח זמנו שחרית: **בין שני ערבים.** מעלות השחר עד שקיעת החמה דהיינו בין סוף ערב דאתמול ותחילת ערב דאורתא: **ואימא חד בבקר.** את הראשון לא ישהא יותר מחצות והשני כל היום וזמנו רצה שחרית רצה ערבית כדכתיב בין הערבים דמפרשת ליה כל יומא: **ולא שנים בבקר.** הלכך על כרחך צריך להשהות השני עד הערב: **מדתה.** חצי לוג לכל נר ונר כך שיערו חכמים לילי [יח] תקופת טבת שלא תכבה כל הלילה (מנחות פט.) ובתמוז ובניסן ובתשרי אם תדליק שליש היום לא איכפת לן: **אין לך עבודה.** מעבודות שהן אמורות ביום כגון עבודות הדם [יט] וקמצו וקטרת שכשרין מהדלקת נרות ואילך שזו מאוחרת לכולן:

אמר ר' אליעזר לא אם אמרת בחטאת [כ]. דין הוא שאחרים כשרים לשמו [וקשה] נהי דלא דמי לפסח מ"מ ק"ו איכא וא"כ [תימא] [כא] יפסלו נמי מהאי דינא מותר [כב] חטאת בא עולה כמו דינא דמותר פסח בא שלמים וי"ל דלעיקר [כג] טעמו סמיך כדאיתא בפסחים (דף סג:) (ט) וצ"ל דהא לא אם אמרת דקאמר רבי אליעזר לדברי רבי יהושע קאמר אליבא דרבי יוחנן ורבינו תם מצא בספר ישן גרישא דשמעתא רבה אמר באחרים לשם חטאת ומצא [כד] ובאחרים בוי"ו ורבה לא בא אלא לפרש דברי רבי יוחנן ור' יוחנן עצמו מודה דבאחרים לשם חטאת פליגי ולא אמר אמרו דבר אחד אלא באחרים לשם פסח: **הג"ה אי איפלוג בלשמן** כו'. ותימה השתא נמי דפליגי בשלא לשמן אני יכול לטעות [כה] כר"י לבן בתירא שיפסול י"ד לשמו שחרית ולפרש טעמו משום דמקצתו ראוי וי"ל דמזה אינו חושש משום דשום תנא לא מכשיר פסח שחרית אלא זה [כו]:
הג"ה אחד בבקר ולא שנים בבקר.

עין משפט
נר מצוה

נד א מיי' פרק י מהל' מאכלות אסורות הלכה יט:
נה ב מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יא:
נו ג מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה יא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעי רבי זירא כשרין. נ"ב והא דפשיטא ליה (בסמוך) (בנמוך) פסולין לגמרי היינו מכח דיוקא דקרא ולא יחללו את קדשי במורם מהן אין מתחללין הא בנמוך מהן מתחללין והיינו פסול לגמרי: **(ב)** שם במשנה בשחרית בי"ד: **(ג)** שם הנאכלים: **(ד)** שם ואימא חד: **(ה)** רש"י ד"ה בעתידין וכו' מלתא חילול מתרומה: **(ו)** ד"ה ומדסיפא וכו' ואין מרצין קאמר רישא: **(ז)** ד"ה מכשיר וכו' דהוה ליה: **(ח)** ד"ה ומאי וכו' הערבים הוא הסק"ד:

◆

שינויי נוסחאות

א] נ"א ואינו כשר לשמו (כי"צ וד' א), נ"א ואין כשר לשמו אלא בזמנו (כי"מ וד' ב): **ב]** נ"א הכתוב מדבר אם כן ליכתוב אשר יתרומו מאי ירימו שמע מינה [ואימא כולה (כ"נ להגיה) להכי הוא דאתא א"כ וכו' ש"מ תרתי (כי"צ). ומיושב בזה קושית התוס' שהובא בשיטה דלימא כולה קרא למשמואל. ועי' תוס' לעיל (ג ב) ד"ה לא יחללו ועי' תרי"ט ומלא"ש. ועי' היטב גרסי' ד"ה א"כ: **ג]** בכי"מ נוסף ואימא כולה להכי הוא דאתא א"כ ליכתב קרא הורמו מאי ירימו (שי"ח), וכתב ע"ז הדקדוקים לא יודע פירושו. ואולי כוונת הכי"מ כדאיתא בכ"י (ראה אות ב), אלא שנשתבש: **ד]** אלא פשיטא כשרין (כתה"י): **ה]** נ"א זקנים (כי"ד א' ומשניות דו"): וכן הגיה הגר"א במשנה לידים (פ"ד ה"ב), וקושיית הגמ' (לקמן יב ב) למה לי למיתני ולא קאמר מ"ט תני, פ"מ דס"ל למה לי למחשב ע"ב זקנים, ליתני סתם מקובל אני מפי זקנים. ומשני דכולהו כחדא שיטתא הוו קיימי והוא דבר פלאי מאד דע"ב יכולו כחדא שיטתא. כמש הרס"ג מו"ה תנחום ז"ל דאיכא בק"ק הולדנא (מנחת יהודה, ועי' דק"ס): **ו]** בכתה"י ר' אלעזר בן עזריה. וכן במשנה שבמשניות (הגרי"ב): **ז]** בכ"י לא, וכ"ה כפיסקא לקמן (יב ג), וכ"ה גרסי': **ח]** בפסחים (קח א) איתא א"ר אושעיא א"ר אלעזר (הגרי"ב), ושם לא' הגר"ב לג"ל כגי' דהכא: **ט]** נ"א האחד (כי"צ והגרי"ב): וכ"ה בפרשת המלואים שמות כט לט, אך בלוי לדורות (במדבר כח) כתוב אחד בלפניו, וטום עפי (עי' רש"ש ומרומי שדה). וכן בכתה"י הגיה האחד ושוב נמחקה ונגר' ע"י עצמו שחור בו מהגהה זו: **י]** תיבת כשר ליתא בכתה"י. ולפ"ז אפשר דבדיעבד כשר כל היום, ועי' קר"א ד"ה וכמנו: **יא]** בכ"י עד, וכן בסמוך, וכ"ה במקרא: **יב]** נ"א דבר אחר מערב עד בקר אין (כי"צ ש"מ): **יג]** בד"ו רפ"ב ליתא תיבות אין כאן. ובכי"ו הוסיף תיבת אין. ובכ"מ מוסיף אין כאן וכ"ה בכתה"י ובד"ו רפ"ש וש"ת, [ומה דליתא בגל' כד' וילנא שנכ"ו תוחק תיבת כאן, אינו נכון]: **יד]** נ"ל כשירים (ש"מ): **טו]** נ"א וכשרים דקתני גבי קדשים קלים כשרים למילתייהו קאמר (ש"מ). בכ"מ ובד"ו נשמט כל הקטע, ולפנינו הוסיפוהו ע"פ כת"ו ושם ק"ק (כת"ת) ופתחוהו קדשי קדשים, אך לנכון נ"ל קדשים קלים וכנ"ל. וכן הגיה רש"ש: **טז]** עומדים בעזרה לישחט ולהקריב (כי"צ): **יז]** כדמפרש לה כנ"ל (ש"מ): **יח]** נ"ל ללילי (כתה"י ופי"): **יט]** ס"א עבודות היום. וצ"ל וקמיצה וקטורת שכשרה (ש"מ). ס"א וקמצו של מנחה וקטורת כו' (גליון): **כ]** נ"א בחטאת כו' כלומר וא"כ דין (גליון): **כא]** נ"ל נימא (ש"מ): **כב]** דמותר חטאת וכו' כמו מדינא דמותר כו' כנ"ל (א"ש): **כג]** דעיקר טעמו סמיך אקרא דכתיב זבח פסח הוא בהוייתו יהא כדאיתא כו' כנ"ל (ש"מ וחי"ב): **כד]** בכ"מ תוחק תיבת ומצא ובאחרים. ונר' פשוט דלא בא לתקן כי אם כפילות הלשון, אבל הכוונה אחת לר"ת: **כה]** לטעות בדברי בן בתירא כנ"ל (ש"מ): **כו]** בכ"מ נוסף ולית הלכתא כוותיה הלכך ליכא למיחש דלמא אתי למטעי בדבריו:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין פג. פ"ט, **ב)** לעיל ב., **ג)** [לקמן פט.], **ד)** תוספתא לפסחים פ"ד ה"ח, **ה)** ידים פ"ד מ"ב, **ו)** מס' סופרים פי"ח ה"ז, ירושלמי ברכות פ"ד ה"א, תענית פ"ד ה"א, **ז)** [פסחים קח.], **ח)** מכילתא בא פ"ה, ירוש' פסחים פ"ה ה"א, **ט)** יומא טו. פסחים נט. מנחות פט., **י)** ת"כ אמור פרשתא יג הלכה יא, ספרי בהעלותך פיסקא נט., **כ)** [ושם ד"ה שאני המם].

◆

תורה אור השלם

1. ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ליהוה: ויקרא כב, טו
2. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: שמות יב, ו
3. את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: שמות כט, לט ולהרש"ש צ"ל פסוק זה: את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: במדבר כח, ד
4. ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם: שמות ל, ח
5. באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: שמות כז, כא

◆

מוסף רש"י

רב אשי מתני משמיה דרבי יוחנן כו'. כל היכא דאמר משמיה דפלוני לא שמעה מפומי אלא מאחרים שמע שקבלוה מפומי (חולין יז:). **אשר ירימו לה'.** אשר ירימו שעתידין לתרום, וקאמר דלא יחללום שאסור לאוכלם בטבלם (סנהדרין פג.). **מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בי"ד לשמו.** קסבר ר"י בן בתירא דכולי יומא זמן שחיטה ומאי בין הערבים ערב דאתמול מעלה ערב דאתמול דהיינו מעלה עמוד השחר לערב דהאידנא (פסחים קז.). **אין לך עבודה כשרה.** כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקה, דקרים הכי אותו מערב עד בוקר ולא אמר מערב ועד בוקר (יומא מו.). **אלא זו בלבד.** הדלקת נרות (מנחות פט. בשינוי):

מכאן שייך לעמוד הבא

יאוחר דבר. דין הוא שיאחר הפסח שנאמר בו בערב ובין הערבים, תוכח את הפסח בערב, ושחטו אותו בין הערבים, לתמיד שלא נאמר בו אלא את הכבש השני תעשה בין הערבים (פסחים נח:). **מתפלל של מנחה.** מאחר שהגיע זמנה, כדי להקדימה בתחלת זמנה שלא יקרא פושע בה עליה ואח"כ מתפלל של

◆

ליקוטים

מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן. האי דקאמר שבעים ושנים, והרי סנהדרין היתה של שבעים ואחד. יש לומר שבעים ואחד היו בלא המופלא, שהמופלא לא היה מן המנין. (פסקי רי"ד)

◆

שיטה מקובצת

א"ל ר"א לא אם אמרת כו'. פי' בהשמטות בסוף המסכת: **מאי אשר ירימו כו'.** ול"ת ולימא כולה קרא למשמואל אתא ולאתא כדמשמע מאשר ירימו. וי"ל דא"כ לכתוב קרא ולא יחללו את אשר ירימו לה'. את קדשי בני ישראל למה לי, שמע מינה [דכתן] לומר מורום מהם כו'. וא"ת אמאי איצטריך לדרשה דלעיל (דף ג:) ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מתחללים קדשים ואין חולין מתחללין קדשים. וי"ל דא"כ לימא קרא ולא יחללו קודש מאי קדשי ש"מ דדרשינן נמי הא: ובתרתי פליגי. [ולשם נמוך] לת"ק כשרים ולא עלו, ולהכי תנא נמי עלו. ופליג נמי ברישא דקתני פסולים דמשמע פסולים לגמרי ולת"ק כשרים ולא עלו. ול"ת ומי דוקיא למימר [ופליגן] אסיפא, ודלמא לא פליגי אלא ארישא דקתני כשרים דמשמע כשרים ומרצים, אבל אסיפא לא פליג כלל, והא דקתני פסולים ר"ל דלא פסולים [לגמרי אלא] כמו פסולים דגבי תודה כדמפרש' לעיל (דף ג.) ונראה בין דנפקא ליה מחילול דמשמע דפסולים לגמרי. עוד י"ל דהוה ליה למיתני מאי ע"כ עלו [ולא עלו] [illegible] לבטת, ולית ליה [הכי] כרישא דקאמר כשרים וי"ל (דמרצין) כשרין ומרצין, ולמאי קאמר כשרין, עלי מכביה ליה. ר"ל איידי דתני סיפא פסולים [והוי] פסולים לגמרי קאמר מרישא כשרים: ומדסיפא כשרין ואין מרצין כו'. פי' וכי"ת לאפסוקי מסיפא דכשרין ואין מרצין (תפסוקו) מרישא דכשרין ומרצין לכן אמר ומדסיפא כשרין ואין מרצין כו' וקי"ל: [illegible] ובניסן ובתשרי אם תדליק שליש היום לא איכפת לן. תימה דבירושלמי (יומא פ"ב ה"ב) מפרש דביומי ניסן ותשרי היו עושין פתילות עבות לפי שיעור הלילות (תוס'):